

Werkgroep
Middel nederlandse
Artes-Literatuur

W-mail

Jaargang 1, aflevering 2
Voorjaar 2000

W-mail

Orgaan van de Werkgroep Middelnederlandse Artes-Literatuur (WEMAL)

Jaargang 1, aflevering 2 — Voorjaar 2000

Bestuur:

- Orlanda S. Lie, voorzitter
- Erwin Huizenga, secretaris
- Lenny Veltman, penningmeester

Redactie en redactie-adressen:

Erwin Huizenga

UL, NLCM
P.N. van Eyckhof 1-2
Postbus 9515
2300 RA Leiden
071-5272191
E-mail: huizenga@rullet.leidenuniv.nl

Gerrit Verbeek

Stieltjeslaan 33
1222 RD Hilversum
035-6857712
E-mail: G.C.R.Verbeek@speed.a2000.nl

Inhoud

Van de subgroepen.....	4
WEMAL Handschriftelijke context – <i>Lenny Veltman</i>	4
WEMAL Bloemlezing – <i>Christianne Muusers</i>	6
WEMAL Sidrac – <i>Jaap Staal</i>	8
WEMAL Platenboek – <i>Els Meijknecht</i>	9
Aankondiging tweede WEMAL artes-dag – <i>Orlanda Lie</i>	10
Samenstelling van de subgroepen	11
Ledenlijst van de WEMAL	12
Adreslijsten:	14
- Actieven	14
- «Wachtkamer-groep»	16
Aankondiging internationaal colloquium	21
Recent verschenen literatuur	23

Van de subgroepen

Sinds de *WEMAL* vorig jaar van start ging, zijn de verschillende subgroepen hard aan de slag gegaan. Hieronder volgt van iedere subgroep een kort verslag van de werkzaamheden tot nu toe, geschreven door één van de deelnemers.

WEMAL – Handschriftelijke context

Van het één komt het ander. Een inleidend boek over Middelnederlandse artes-literatuur wordt een speurtocht naar de handschriftelijke context.

In de vorige *W-mail* heeft u kunnen lezen dat het schrijven van een inleidend werk over de Middelnederlandse artes-literatuur, een van de projecten is waar de werkgroep *WEMAL* zich mee gaat bezighouden. Toen al werd opgemerkt dat dit boek meer aandacht diende te schenken aan de handschriftelijke en sociale context van de artes-teksten. Bij onze eerste subgroep-bijeenkomst werd meteen duidelijk dat een equivalent van Eis' *Mittelalterliche Fachliteratur* gericht op de Middelnederlandse artes-literatuur, niet toereikend zou zijn. Reeds in 1996 heeft mevrouw Jansen-Sieben gewezen op het belang van onderzoek naar artes-teksten in verzamelhandschriften.¹ Het *Repertorium van de Middelnederlandse artes-literatuur* noemt alleen de artes-onderdelen van een codex en niet uit welke teksten de codex in zijn totaliteit bestaat.

Om meer informatie te krijgen over de sociaal-culturele en maatschappelijke context waarbinnen de teksten ontstonden en over de functionaliteit, is het zinvol om na te gaan wat de inbedding is van een artes-tekst binnen een verzamelhandschrift. De kans is groot dat we hierdoor meer inzicht krijgen in de manier waarop men in de Middeleeuwen omging met artes-onderwerpen en dat het ons meer kan vertellen over de gebruikers van artes-teksten.

Om na te gaan of het zinvol dan wel mogelijk is om (alle) artes-teksten binnen hun handschriftelijke context te bekijken, hebben we afgesproken om steekproefsgewijs een aantal onderwerpen ter hand te nemen en in juni aanstaande onze bevindingen te bespreken. Zo zal worden nagegaan, via het *Repertorium*, onder welke signaturen de handschriften over een bepaald onderwerp bekend zijn. Vervolgens beoordelen we via de codicologische be-

¹ R. Jansen-Sieben, 'Tets over Artes in verzamelhandschriften'. In: G. Sonnemans (red.), *Middeleeuwse Verzamelhandschriften uit de Nederlanden. Congres Nijmegen 14 oktober 1994*. Hilversum, 1996, 79-89. *Middeleeuwse Studies en Bronnen* 51.

- J. Ziegler, 'Practitioners and Saints. Medical Men in Canonization Processes in the Thirteenth to Fifteenth Centuries'. In: *Social History of Medicine* 12 (1999), 191-225.

Van de subgroepen	4
WEM-AL. Huidschijfjes - Lieve Veltman	4
WEM-AL. Boekhouding - Christiaan Meijer	6
WEM-AL. Schied - Jan Jans	8
WEM-AL. Platenboek - De Heijboer	9
Aankondiging van de WEM-AL. voor- en na-lijst - Orlando Le	10
Samenstelling van de subgroepen	11
Inhoud van de WEM-AL	12
Adressen	16
- Adres van	14
- WEM-AL. groep	16
Aankondiging internationale samenwerking	21
Rijksmuseum Amsterdam	23

schrijvingen in de catalogi, met wat voor soort handschriften we te maken hebben; is de artes-tekst overgeleverd in een enkelteksthandschrift, of bevindt het zich in een niet-artes context, of juist in een verzamelhandschrift met thematisch verwante teksten; bestaat de codex uit meerdere talen; is de auteur bekend; in wiens bezit is het handschrift geweest; waar bevindt de codex zich momenteel, etc.? Eén reeds uitgewerkte steekproef gericht op 'astronomie' heeft geleid tot opmerkelijke resultaten: de codices waarin astronomische teksten opgenomen zijn, blijken niet alleen uit artes-teksten te bestaan. We stuiten op vreemde elementen als liefdesliederen, vogelspreuken en gebeden binnen de overwegend wetenschappelijk-utilitaire geschriften. Ook blijken sommige codices uit teksten in verschillende talen te bestaan. Een Middelnederlands astronomisch traktaat tussen Duitse en Latijnse teksten; Franstalige recepten tussen Latijnse en Middelnederlandse medische handleidingen. Dit bevestigt dan weer ons idee dat de wetenschappelijk-utilitaire teksten grensoverschrijdend waren. Maar hoe werden de teksten verspreid; via welke wegen kwamen de teksten tot ons?

Het spreekt voor zich dat het project wel meerdere jaren in beslag zal nemen, maar dat het een mooie aanvulling zal worden op het *Repertorium*. Naast een overzicht van alle overgeleverde Middelnederlandse artes-teksten zal er een naslagwerk ontstaan waarin al deze teksten zijn terug te vinden binnen hun handschriftelijke context.

Nu het project een andere wending lijkt aan te nemen ontstaat natuurlijk de vraag of een inleidend werk over de Middelnederlandse artes-literatuur nu geheel van de baan is. Het antwoord luidt: 'nee'. Op dit moment wordt er gewerkt aan een informatief overzichtsartikel bestemd voor vakgenoten en studenten, waarin in een notendop de Middelnederlandse artes-literatuur diachronisch beschreven zal worden. Het is nog niet bekend of het een aparte publicatie wordt dan wel dat het als inleiding bij de Bloemlezing Middelnederlandse artes-literatuur zal gaan dienen.

Lenny Veltman

WEMAL – Bloemlezing

Welig tieren de bloemlezers

In maart 1999 kwam de brief: heb je zin en tijd om mee te werken aan een Artes-werkgroep? Voor mij kwam dit op een moment dat ik naast mijn heel praktische werk behoefte had aan weer eens wat studeerkamerbezigheden. Ik had dus zin en tijd.

Na de bijeenkomst van 27 september zijn we voor de bloemlezing aan de slag gegaan. Inmiddels telt de bloemlezing 12 hoofdstukken, plus een algemene inleiding van nog onbekende omvang ("Dat is iets voor de algemene inleiding!" is een veel gehoorde kreet in deze werkgroep). Ik denk dat we er in geslaagd zijn een aantal zeer gevarieerde onderwerpen te verzamelen, van geleerde theoretische teksten over astronomie tot bijzonder praktische als "de weg naar Rome" of het bereiden van appelmoes.

Het kan niet anders of iedereen die het onderstaande lijstje doorleest vindt dat er minstens één heel belangrijk onderwerp is overgeslagen. De keuze voor een publiek van eerstejaars-studenten betekent echter dat we een niet te omvangrijk en vooral betaalbaar boekwerkje moeten produceren.

De diversiteit van de teksten levert wel wat praktische problemen op: krijgen proza- en berijmde teksten dezelfde opmaak? En voor welke opmaak kiezen we dan? Kiezen we voor woordverklaringen of een parafraserende vertaling? Wat voor de ene tekst de ideale opmaak lijkt is voor een andere tekst onbruikbaar. Na het maken van een aantal proefpagina's en vertalingen is voorlopig gekozen voor een opmaak in twee kolommen, met de woordverklaringen in de rechterkolom. Bij sommigen waren twijfels of er dan wel ruimte genoeg is voor de nodige woordverklaringen.

Een door mij gehouden mini-onderzoek met verschillende versies (tekst met vertaling, twee kolommen, woordverklaringen als voetnoten) had als verrassende uitslag dat de meerderheid van mijn "ontwikkelde lekenpubliek" (5 van 6 personen) koos, niet voor de vertaling, maar voor de Middelnederlandse versie met twee kolommen. De voetnotenversie kwam bij iedereen op de laatste plaats.

We willen nog vóór de zomer onze teksten met woordverklaringen en eindnoten klaar hebben, en een concept van alle inleidingen bij de stukken tekst. Over de algemene inleiding is nog niet veel gesproken. Het is ook pas goed te bepalen wat daarin moet komen na inventarisatie van alle inleidingen bij de teksten. Zo zal de humorenleer zeker een plaats in de algemene

inleiding krijgen, want die komt in de meeste teksten wel op de één of andere manier aan de orde.

Al met al ziet het er naar uit dat we tegen het eind van dit jaar, of hooguit begin 2001, de bloemlezing naar de drukker kunnen sturen. Hieronder volgt de lijst met onderwerpen:

- * **Gezondheidsregels:** Amsterdam, UB, Hs. II C 50 (Edith Claassens);
- * **Reisliteratuur:** een selectie uit het reisverhaal van Joos van Ghiste (Hans van Dijk);
- * **Alchemie:** een selectie uit het berijmde alchemistische traktaat in hs. Wenen, ÖNB, 2372 (Veerle Fraeters);
- * **Chronologie en tijd:** in de Middelnederlandse vertaling van John of Ashendens *Summa iudicialis de accidentibus mundi* (Annelies van Gijzen);
- * **Gynaecologie:** Fragmenten uit *Der mannen ende vrouwen heimelijcheit* (Klaartje Grol);
- * **Trivium en onderwijs:** Verschillende teksten met name gericht op het leren van talen, w.o. het spel van sinne van *De Roose* uit 1561, *Le Livre de Mestiers/Bouc vanden Ambachten* (Ben van der Have);
- * **Astrologie:** Delen van het Haagse handschrift KA XXVIII, voormalig eigendom van "Marigen Anthonis dochter" (Inge Hofsink);
- * **Chirurgie:** de berijmde inleiding van Willem vanden Egheer bij zijn chirurgische compilatie in hs. Kassel, LBMB, 2° Ms. med. 1 (Erwin Huizenga);
- * **Pelgrimstocht/routebeschrijving:** editie van de tocht van Parijs naar Rome in het Geraardsbergse handschrift (Willem Kuiper);
- * **Fysiognomie of gelaatkunde:** hs. Gent, UB, 444 (Orlanda Lie);
- * **Kookrecepten:** de *ars coquinaria* in Middelnederlandse teksten (Christianne Muusers);
- * **Astronomie:** de vertaling van het astronomische traktaat *Libellus Isagogicus*, geschreven in opdracht van Aleid van Zandenbergh (Lenny Veltman).

Christianne Muusers

WEMAL-Sidrac

Ons uitgangspunt: we geven een artes-tekst uit of stellen daaruit een bloemlezing samen, bestemd voor een publiek dat nog geen kennis heeft gemaakt met het Middelnederlands (niveau: hoogste klassen vwo/havo, eerstejaarsstudenten aan de aanvang van hun studie) met de bedoeling interesse te wekken voor de artes-literatuur.

We streven wel naar een wetenschappelijk verantwoorde, maar niet naar een wetenschappelijke uitgave. Het liefst willen we helemaal geen notenapparaat - immers, dat schrikt de niet-wetenschappelijk geschoolde lezer af - en daarom moeten we de tekst vertalen in hedendaags, vlot leesbaar Nederlands. In korte inleidingen, misschien alleen aan het begin, misschien voorafgaand aan ieder hoofdstuk, moeten wij de informatie aanbieden die nodig is voor een eerste tekstbegrip.

Dit besloten hebbende, gingen we op zoek naar een geschikte tekst. We wilden niet een wetenschappelijk of technisch hoogstandje, maar een tekst die typerend was voor het wereldbeeld van de 13e-, 14e-eeuwse leek. Onze keuze viel op de *Sidrac*, een vraagbaak voor alles wat er in de wereld te vinden is en een tekst met een enorme verspreiding, ook in de Nederlanden.

Nu behandelt de *Sidrac* niet minder dan 421 vragen. We moesten daar een keuze uit maken en in eerste instantie besloten we ons te beperken tot de vragen die echt op artes-gebied lagen. In de praktijk bleek dit niet vol te houden. Alle wetenschap in de *Sidrac* is doordrenkt van en doorweven met theologie: de middeleeuwse lezer kreeg steeds voorgeschoteld dat elk natuurlijk proces ging, omdat God dat zo had gewild: het regent het ene jaar meer dan het andere, omdat dat afhankelijk is van de stand van de sterren, maar de stand van de sterren is Gods werk.

Die 421 vragen staan naar moderne begrippen helemaal door elkaar. We hebben daarom een voorlopige indeling naar thema's gemaakt, als *menselijk lichaam*, *ziekten*, *astrologie*, *gedragsregels*, *verhouding man-vrouw*, *'booke of records': wie of wat is de grootste, de wijste enz.*) om een paar te noemen, en zijn van plan de door ons gekozen nummers ook thematisch gerangschikt uit te geven met een inleiding per thema.

Op het moment zijn we druk bezig de nummers die ons het meest geschikt lijken, te vertalen. We stuiten daarbij op de moeilijkheid, dat de tekst niet altijd even begrijpelijk is. We hebben al eens een Franse tekst geraadpleegd, maar de ellende is dat de Franse *Sidrac* na de incunabeltijd niet meer in druk is uitgegeven, zodat we slechts een handschrift in de KB kunnen raadplegen als

we niet naar het dure buitenland willen. We streven naar een corpus van zo'n honderd vertaalde vragen en antwoorden.

De gemaakte vertalingen zijn onder alle leden van de *Sidrac*-groep verspreid. Ieder die zich geroepen voelt, geeft op de vertalingen van zijn collega's commentaar. Ook deze commentaren zijn inmiddels naar thema en nummer gerangschikt.

Jaap Staal

WEMAL - Platenboek

Mooie plaatjes, lelijke plaatjes

Mooie plaatjes en lelijke plaatjes, rare plaatjes en interessante plaatjes, grote en kleine – wij verzamelen alles aan plaatjes als het de artes betreft. Uiteindelijk moet onze verzameling leiden tot een mooi platenboek. Echter, voordat dit boek er is, zijn we jaren verder. Wel hebben we al een idee hoe het boek er uit zal zien.

Dat boek moet een selectie zijn uit vele afbeeldingen die wij de komende jaren gaan verzamelen. Dus zijn we nu bezig met het opzetten van een verzamelstelsel en met ideeën over welke platen in dit stelsel passen en welke niet. Natuurlijk, artes-platen, zul je zeggen. Sterren, heelalvoorstellingen, aderlatingen, apparaten voor aderlating of voor astrologie, wapens, dieren en monsters.

Maar dan blijven we met de randverschijnselen zitten. Dit is bijvoorbeeld een afbeelding van één van de evangelisten met om hem heen symbolen voor de motieven uit zijn evangelie. Dit is geen artes-onderwerp, maar een religieus onderwerp. Toch is het een twijfelgeval, want met deze afbeelding wordt kennis overgedragen en de artes doen dat ook. Zo zijn we gekomen op kennisoverdracht als rode draad bij het aanleggen van de verzameling.

Een volgende kwestie waar we aan hebben gedacht, betreft de afbakening van het materiaal op landsgrenzen of taal of beide. Eerst dachten we aan afbeeldingen bij een Nederlandse tekst of met een Nederlandse tekst, maar in de Nederlanden zijn ook Latijnse artes-handschriften gemaakt door en voor de lokale geleerden. Kortom, wij verzamelen nu afbeeldingen uit de Nederlanden. Hierboven staat 'artes-handschriften', maar er zijn natuurlijk meer dragers van artes-afbeeldingen. Komen ze uit de Nederlanden, dan belanden ze in ons systeem.

En ons systeem? Ja, daar denken we hard over na. Want hoe wil je de

plaatjes categoriseren opdat je ze kan terugvinden? Op de artes-indeling van Eis? Nee, dachten wij, want dan heb je problemen met twijfelgevallen en met platen die in meerdere categorieën thuis horen. Zelf een systeem bedenken? Dat kan natuurlijk. Maar waarom niet aansluiten bij een bestaand systeem? Dat lijkt ons wel wat en daarom winnen wij daar informatie over in. De keuze gaat dan tussen een systeem dat ordent van kleine details naar algemeen onderwerp en een systeem dat ordent van algemeen onderwerp naar details.

En het boek? Dat moet aantrekkelijk worden voor veel mensen. Dit komt neer op grote afbeeldingen met goed begrijpelijke tekst. De afbeeldingen hoeven niet per se in kleur te zijn. Interessante en misschien lelijkere platen kunnen ook heel aantrekkelijk zijn. Waarschijnlijk zoeken we enkele thema's uit de artes-wereld, waar we meerdere afbeeldingen bij plaatsen. Bijvoorbeeld een aderlating met afbeeldingen van gereedschap, een kalender en een arts met een patiënt.

Zo ziet ons project van het platenboek er nu uit.

Els Meijknecht

Aankondiging tweede WEMAL artes-dag

Bij het ter perse gaan van deze *W-mail* is het bestuur druk bezig met plannen maken voor de volgende plenaire WEMAL-studiedag. Omdat het programma van die dag nog volop in bespreking is willen we op dit moment volstaan met het doorgeven van de datum en de locatie. De volgende plenaire WEMAL-bijeenkomst vindt plaats op 15 december 2000 in **Gent**. Hou deze dag dus alvast vrij in de agenda. In de volgende *W-mail* die in het najaar verschijnt volgen nadere details over de inhoud van deze studiedag.

Orlanda Lie

Omdat er ten opzichte van de vorige lijsten veel veranderd is, geven we hieronder opnieuw de volledige (adres-)lijsten van alle deelnemers aan *WEMAL*, en de samenstelling van de subgroepen. De lijsten zijn zo volledig en nauwkeurig mogelijk bijgewerkt, maar iedereen wordt weer verzocht zijn of haar gegevens te controleren, en eventuele correcties of aanvullingen op te sturen naar het email-adres van Erwin Huizenga of Gerrit Verbeek. Waar dat nog niet vermeld staat, vragen we bovendien het telefoonnummer en – vooral – het email-adres door te geven.

Samenstelling van de verschillende subgroepen van de *WEMAL*

1. De redactie van *W-mail*

Erwin Huizenga
Gerrit Verbeek

Erwin Huizenga
Willem Kuiper
Orlanda Lie
Christianne Muusers
Lenny Veltman

2. De handschriftelijke context van de Middelnederlandse-artistieke literatuur:

Wim van Anrooij
Saskia Bogaart
Inge Hofsink
Erwin Huizenga
Nolanda Klunder
Orlanda Lie
Jo Reynaert
Lenny Veltman

4. Populariserend platenboek van de Middelnederlandse artistieke literatuur:

Annelies van Gijsen
Ria Hogervorst
Orlanda Lie
Els Meijknecht
Noor Versélewel de Witt Hamer

3. Bloemlezing van de Middelnederlandse artistieke literatuur:

Edith Claessens
Hans van Dijk
Veerle Fraeters
Klaartje Grol
Annelies van Gijsen
Ben van der Have
Inge Hofsink

5. Sidrac-vertaling:

Mirjam Banda
Annemiek van Doorn
Wilma Feringa
Floortje Jansen
Orlanda Lie
Marjolijn Saan
Jaap Staal
Henk Stam
Gerrit Verbeek

Ledenlijst van de WEMAL

Groep van degenen met een actieve rol:

Dr. Wim van Anrooij
Drs. Mirjam Banda
Drs. Saskia Bogaart
Drs. Edith Claessens
Prof.Dr. Hans van Dijk
Drs. Annemieke van Doorn
Drs. Wilma Feringa
Dr. Veerle Fraeters
Dr. Annelies van Gijsen
Drs. Klaartje Grol
Dr. Ben van der Have
Drs. Inge Hofsink
Drs. Ria Hogervorst
Dr. Erwin Huizenga
Drs. Floor Jansen
Drs. Nolanda Klunder
Dr. Willem Kuiper
Dr. Orlanda Lie
Drs. Els Meijknecht
Drs. Christianne Muusers
Prof.Dr. Jo Reynaert
Marjolijn Saan
Drs. Jaap Staal
Drs. Henk Stam
Drs. Lenny Veltman
Drs. Gerrit Verbeek
Noor Versélewel de Witt Hamer

Groep van degenen die (nog) niet actief kunnen deelnemen, maar wel op de hoogte willen blijven:

Prof.Dr. Christian de Backer
Dr. Bart Besamusca
Drs. Jan Bethlehem
Drs. Mary Boersma
Prof.Dr. H.A. Bosman-Jelgersma
Prof.Dr. W.L. Brackman
Elise de Bree
Prof. Dr. Geert Claessens
Dr. Karina van Dalen-Oskam
Lic. Katrien Depuydt
Drs. Herwig Deumens
M. van Doorn van Stekelenburg
Drs. Marianne Elsackers
Drs. Leontine Fillet
Drs. Dirk Geirnaert
Prof.Dr. Wim Gerritsen
Prof.Dr.med.Dr.phil. Bernard Haage
Prof.Dr. Robrecht van Hee
Dr. Manfred Horstmanshoff
Dr. H.L. Houtzager
Dr. Frank Huisman
Dr. Frank Jansen
Prof.Dr. Ria Jansen-Sieben
Drs. M.C.H.P. de Jong
Drs. Greet Jungman
Prof.Dr.med.Dr.phil. Gundolf Keil
Dr. Marjolein Kool
Drs. Karine van 't Land
Prof.Dr.em. J. Lemli
Dr. Leo Lentz
Drs. Sanne Limpens
Dr. Fred Lodder
Prof.Dr. A.M. Luyendijk-Elshout

Drs. Monique van Mierlo
 Drs. Herman Mulder
 Prof.Dr. Frits van Oostrom
 Drs. Marieke van Osch
 Drs. Miriam Piters
 Prof.Dr. Herman Pleij
 Dr. Dieuwke van der Poel
 Dr. Jeroen Salman
 Dr. Catrien Santing
 Drs. Gea Schelhaas
 Drs. Janny Schenkel
 Dr. Rita Schlusemann
 Drs. Lieke Schreel
 Drs. Katja Thevissen
 Prof.Dr. M. Thiery
 Dr. A. van der Tol
 Drs. Jean-Marc van Tol
 Dr. Jean-Pierre Tricot
 L.C. von Vaupel-Klein
 René Verhagen
 Drs. Marcel van der Voort
 Dr. Paul Wackers
 Drs. Linda Wilkens
 Prof.Dr. Frank Willaert
 Prof.Dr. J.H. Winkelman
 Prof.Dr. J.M. van Winter

Adreslijst van degenen met een actieve rol binnen de WEMAL

Wim van Anrooij

Werk: Universiteit Leiden / NLCM /
P.N. van Eyckhof 1 / Postbus 9515 /
2300 RA Leiden / 071-5272121
anrooij@rullet.leidenuniv.nl
Privé: Annie van Hattemstraat 21 /
2331 MP Leiden / 071-5321843
wim.van.anrooij@planet.nl

Mirjam Banda

Ivoordreef 99 / 3564 AL Utrecht
m.banda@br.railinfrabeheer.ns.nl

Saskia Bogaart

Werk: Katholieke Universiteit Nijmegen /
Faculteit der Letteren, / afd. Nederlands /
Erasmusplein 1, kamer 8.12 / 6525 HT
Nijmegen / 024-3615967
S.Bogaart@let.kun.nl
Privé: Van Welderenstraat 69 / 6511
MD Nijmegen / 024-3245335

Edith Claessens

Adelaarstraat 45 / 3514 CB Utrecht /
030-2721727
edithclaessens@hotmail.com

Hans van Dijk

Werk: Rijksuniversiteit Groningen, Faculteit
der Letteren / Opleiding Nederlandse Taal- en
Letterkunde / Oude Kijk in 't Jatstraat 26 /
Postbus 716 / 9700 AS Groningen / 050-3635873 /
Fax: 050-3634900
vandijk@let.rug.nl
Privé: Willem Barentszstraat 27 / 3572
PB Utrecht / 030-2710590
hans.vandijk@worldonline.nl

Annemieke van Doorn

Brempark 66 / 2724 HW Zoetermeer

Veerle Fraeters

Werk: Universitaire Faculteiten Sint Ignatius
Antwerpen / Afd. Germaanse filologie / Prinsstraat 13,
kamer D-119 / B-2000 Antwerpen / België /
++32-3-2204255
flw.fraeters.v@alpha.ufsia.ac.be
Privé: Platte Lostraat 7 / B-3010 Kessel-Lo
(Leuven) / België / ++32-16-255988

Annelies van Gijsen

Lanceerplaats 52 / 3402 ZP IJsselstein
/ 030-6875041
avgijssen@xs4all.nl
of: annelies.vangijssen@ufsia.ac.be

Klaartje Grol

Lange Nieuwstraat 76^C / 3512 PL Utrecht /
030-2302374
klaartje_grol@yahoo.com

Ben van der Have

Wilhelminastraat 59 / 2801 XJ Gouda /
0182-678307 / 06-50608334 (mobiel)
jbvdhave@cistron.nl

Inge Hofsink

Hooglandsekerksteeg 1^A / 2312 HR Leiden /
071-5136836
hofsink@rullet.LeidenUniv.nl

Ria Hogervorst

Top Naeffstraat 9 / 2331 HD Leiden /
071-5315169
Readable@wx.nl

Erwin Huizenga

Werk: Universiteit Leiden / NLCM / Opleiding Nederlandse Taal- en Letterkunde / P.N. van Eyckhof 1 / Postbus 9515 / 2300 RA Leiden / 071-5272191

huizenga@rullet.leidenuniv.nl

Privé: Albrondaheerd 27 / 9737 RB Groningen / 050-5414712

erwin_huizenga@capitolonline.nl

Floor Jansen

Antonius Mattheuslaan 86 / 3515 AV Utrecht / 030-2731195

f.c.jansen@chem.uu.nl

Wilma Feringa

Kyftenbeltlaan 14 / 3871 BD Hoevelaken

monshouwerferinga@freeler.nl

Nolanda Klunder

Werk: Universiteit Leiden / NLCM / Opleiding Nederlandse Taal- en Letterkunde / P.N. van Eyckhof 1 / Postbus 9515 / 2300 RA Leiden / 071-5272089

klunder@rullet.leidenuniv.nl

Privé: Flanorpad 6-d / 2333 AR Leiden / 071-5175911

Willem Kuiper

Werk: Universiteit van Amsterdam / Faculteit der Geesteswetenschappen / Leerstoelgroep Historische Nederlandse Letterkunde / Spuistraat 134 / 1012 VB Amsterdam / 020-5254731

willem.kuiper@hum.uva.nl

Of: Meertens-Instituut / Joan Muyskenweg 25 / Postbus 94264 / 1090 GG Amsterdam / 020-4628500

Privé: Oostzijde 102 / 1502 BL

Zaandam / 075-6175388

Orlanda Lie

Werk: Universiteit Utrecht / Faculteit der Letteren, Opleiding Nederlands / Trans 10 / 3512 JK Utrecht / 030-2538324

Orlanda.Lie@let.uu.nl

Privé: Peppinghof 39 / 1391 BB Abcoude / 0294-284081

Els Meijknecht

Apothekersdijk 34 / 2312 DD Leiden

els.meijknecht@plakker.demon.nl

Christianne Muusers

A. Perkstraat 82 / 1217 NW Hilversum / 035-6285122

cmuusers@xs4all.nl

Jo Reynaert

Werk: Universiteit Gent / Vakgroep Nederlandse literatuur / Blandijnberg 2 / B-9000 Gent / België / ++32-9-2644071

Joris.Reynaert@rug.ac.be

Privé: Avennesdreef 10 / B-9031 Drongen / België

Marjolijn Saan

Handellaan 27 / 4102 AD Culemborg / 0345-513684

h.saan@net.hcc.nl

Jaap Staal

Ribeslaan 92 / 3053 MS Rotterdam / 010-2850644

j.staal@consunet.nl

Henk Stam

George Marshallstraat 14 / 6836 KW Arnhem / 026-3888066

stamwaal@wxs.nl

Lenny Veltman

Duizendschoonstraat 18^c / 3051 SE
Rotterdam / 010-4614030
leo.lenny@quicknet.nl

Gerrit Verbeek

Stieltjeslaan 33 / 1222 RD Hilversum
G.C.R.Verbeek@speed.a2000.nl

Noor Versélewel de Witt Hamer

Lindenlaan 42 / 5595 AM Leende /
040-2065220 (*privé*) / 040-2062359
(*werk*) / Fax: 040-2062740
nvdwh@wxs.nl

Adreslijst van degenen die (nog) niet actief kunnen deelnemen, maar wel op de hoogte willen blijven van de activiteiten van WEMAL ("wachtkamer")

Christian de Backer

Speureweg 21 / B-9830 Sint-Martens-
Latem / België

Bart Besamusca

Werk: Universiteit Utrecht / Faculteit
der Letteren, Opleiding Nederlands /
Trans 10 / 3512 JK Utrecht / 030-
2536266 / Fax: 030-2536000
bart.besamusca@let.uu.nl
Privé: Staalstraat 54bis / 3572 RK
Utrecht / 030-2714560

Jan Bethlehem

Kikkenstein 210 / 1104 AJ Amster-
dam

Mary Boersma

Cauberg 14 / 3523 JG Utrecht

H.A. Bosman-Jelgersma

Mathenesselaan 1 / 2343 HA Oegst-
geest

W.L. Braeckman

Eeklostraat 69 / B-9030 Mariakerke /
België

Elise de Bree

Eland 1 / 1273 GJ Huizen / 035-
5260929

Geert Claassens

Werk: Katholieke Universiteit Leuven /
Dept. Literatuurwetenschap, Afd. Ne-
derlandse Literatuur en Volkskunde /
Blijde Inkomststraat 21 / Postbus 33 /
B-3000 Leuven / België / ++32-16-
324852

geert.claassens@arts.kuleuven.ac.be

Privé: Holsbeeksesteenweg 276 / B-

3010 Kessel-Lo / België

Karina van Dalen-Oskam

Werk: Universiteit Leiden / Instituut voor Nederlandse Lexicologie / Matthias de Vrieshof 2-3 / Postbus 9515 / 2300 RA Leiden / 071-5272478
dalen@inl.nl

Privé: Weidebloemenlaan 2 / 3448 HD Woerden / 0348-419767

Katrien Depuydt

Morssingel 119 / 2312 EV Leiden / 071-5272479
depuydt@inl.nl

Herwig Deumens

Karel Mertensstraat 11 / B-2000 Antwerpen / België

Mieke van Doorn van Stekelenburg

Hazendreef 16 / B-1560 Hoeilaart / België / 0032-2-6574970
van.doorn@pandora.be

Marianne Elsackers

Weerdsingel O.Z. 27 / 3514 AB Utrecht
marjanel@hetnet.nl

Leontine Fillet

Merelstraat 33 / 2352 VA Leiderdorp
nlx5851@nl.ibm.com

Dirk Geirnaert

Werk: Universiteit Leiden / Instituut voor Nederlandse Lexicografie, Taalbank / Matthias de Vrieshof 2-3 / Postbus 9515 / 2300 RA Leiden / 071-5272283

geirnaert@inl.nl

Privé: Zuidbuurtseweg 16 / 2381 LC

Zoeterwoude / 071-5802839

Wim Gerritsen

Werk: Universiteit Utrecht / Faculteit der Letteren, Opleiding Nederlands / Trans 10 / 3512 JK Utrecht / 030-2538322 / Fax: 030-2536000
wim.gerritsen@let.uu.nl

Privé: Obbinklaan 125 / 3571 NE Utrecht / 030-2710314

Carli Gispen-Vos

C.M.Gispen@Thuisnet.leidenuniv.nl

Bernard Haage

Universität Mannheim / Institut für Germanistik / Von Berlichingen-Strasse 15 / 97980 Bad Mergentheim-Neunkirchen / Deutschland

Robrecht van Hee

Academisch Heelkundig Centrum A.Z. Stuivenberg / Lange Beeldekenstraat 267 / B-2060 Antwerpen / België / ++32/3/2177235

robrecht.vanhee@ocmw.antwerpen.be

Manfred Horstmanshoff

Werk: Universiteit Leiden, Faculteit der Letteren / Vakgroep Oude Geschiedenis / Doelensteeg 16, kamer 101b / 2311 VL Leiden / 071-5272664/2651
horstman@rullet.leidenuniv.nl

Privé: Guido Gezellelaan 89 / 2624 LA Delft / 015-2573648

H.L. Houtzager

Secretaris van de Stichting Historia Medicinae / Van der Dussenweg 14 / 2614 XE Delft / 015-2144034

Frank Huisman

Universiteit Maastricht / Vakgroep
Geschiedenis / Postbus 616 / 6200
MD Maastricht

Frank Jansen

Universiteit Utrecht / Faculteit der
Letteren, Opleiding Nederlands /
Trans 10 / 3512 JK Utrecht
frank.jansen@let.uu.nl

Ria Jansen-Sieben

Winter: Sperwerslaan 5/6 / B-1150
Brussel / **België** / ++32-2-77-7220
ria.jansen_sieben@kbr.be
Zomer: Rue des Cortys 15 / B-5380
Hemptonne / **België** / ++32-81-
855157

M.C.H.P. de Jong

Werk: Katholieke Universiteit Nijme-
gen / Afdeling Nederlands / Postbus
9103 / 6500 HD Nijmegen / 024-
3615869 / Fax: 024-3611881
m.dejong@maw.kun.nl
Privé: Heeskesacker 23-08 / 6546 JX
Nijmegen / 024-3780764

Greet Jungman

Vrouwenmantel 27 / 3621 TR Breu-
kelen / 0346-261214
kuulkers.jungman@consunet.nl

Gundolf Keil

Institut für Geschichte der Medizin der
Universität Würzburg / Oberer Neu-
bergweg 10* / D-97074 Würzburg /
Deutschland

Marjolein Kool

Jonkheer Ramweg 28^d / 3998 JR
Schalkwijk

Karine van 't Land

Floraweg 5 / 6542 KA Nijmegen /
024-3730937

J. Lemli

Termeredellelaan 3 / B-3020 Winksele
/ **België**

Leo Lentz

Universiteit Utrecht / Faculteit der Let-
teren, Opleiding Nederlands / Trans
10 / 3512 JK Utrecht
leo.lentz@let.uu.nl

Sanne Limpens

Pieterstraat 28 / 6166 AR Geleen

Fred Lodder

Fresiastraat 38 / 2981 BL Ridderkerk
/ 0180-422797
fjlodder@worldonline.nl

A.M. Luyendijk-Elshout

Prins Bernhardlaan 60 / 2341 KL
Oegstgeest / 071-5172812

Monique van Mierlo

Mr. van Coothstraat 67 / 5141 ER
Waalwijk

Herman Mulder

Werk: Koninklijke Bibliotheek Albert I,
/ Handschriftenkabinet / Boulevard de
l'Empereur 4 / B-1000 Brussel /
België / ++32-2-5195782
herman.mulder@kbr.be
Privé: Kattestaart 26 / B-2811 Hom-
beek / **België**

Frits van Oostrom

Universiteit Leiden / NLCM / Postbus
9515 / P.N. van Eyckhof 1 / 2300 RA

Leiden / 071-5272625 / Fax: 071-5272615
oostrom@rullet.leidenuniv.nl

Marieke van Osch
Haverstraat 21bis / 3511 NA Utrecht

Miriam Pijters
UFSIA Antwerpen, Afd. Germaanse
filologie / Prinsstraat 13, kamer D-119
/ B-2000 Antwerpen / **België**

Herman Pleij
Werk: Universiteit van Amsterdam, Fa-
culteit der Geesteswetenschappen /
Leerstoelgroep Historische Nederland-
se Letterkunde / Spuistraat 134 / 1012
VB Amsterdam / 020-5254728 / Fax:
020-5254429
Privé: Nieuwe Hilversumseweg 36 /
1406 TG Bussum / 035-6980557

Diewwke van der Poel
Werk: Universiteit Utrecht / Faculteit
der Letteren, Opleiding Ne-derlands /
Trans 10 / 3512 JK Utrecht / 030-
2538320
diewwke.vanderpoel@let.uu.nl
Privé: Tulastraat 31 / 3573 XE Utrecht
/ 030-2714876

Jeroen Salman
Werk: Universiteit Utrecht / Vakgroep
Literatuurwetenschap / Muntstraat 4 /
3512 EV Utrecht / 030-2536693
Jeroen.L.Salman@let.uu.nl
Privé: Kerkstraat 4 / 2181 JE Hille-
gom / 0252-517905

Catrien Santing
Werk: Instituto Olandese / Via Omero
10-12 / 00197 Roma / Italia / ++39-

06-3200751
history@nir-roma.it
Privé: Via Avezzana 51 / 00195 Roma
/ Italië

Gea Schelhaas
Aquamarijnlaan 150 / 3523 EM Ut-
recht

Janny Schenkel
Jozef Israëlsstraat 58^A / 9718 GN
Groningen / 050-3141194

Rita Schlusemann
Werk: Universität Hamburg / Germa-
nisches Seminar / Von-Melle-Park 6 /
D-20146 Hamburg / **Duitsland** /
++49-40-41233847 / Fax: ++49-40-
41234785
Privé: Holsteinerstraße 10D / D-21465
Reinbek / **Duitsland** / ++49-40-
72811539
Schlusemann@t-online.de

Lieke Schreel
Universitair College Utrecht / Postbus
80145 / 3508 TC Utrecht / 035-
2539853
l.schreel@ucu.uu.nl

Katja Thevissen
Parelvisserstraat 304 / 7323 CJ Apel-
doorn

M. Thiery
Aan de Bocht 6 / B-9000 Gent /
België

A. van der Tol
Ter Bracklaan 5 / 9721 XR Gronin-
gen

Jean-Marc van Tol

Thorbeckestraat 60 / 3762 SN Soest /
035-6030082 / 035-6027773
Jvantol@inter.NL.net

dinxveen

J.M. van Winter

Brigittenstraat 20 / 3512 KM Utrecht

Jean-Pierre Tricot

Vrijheidstraat 19 / B-2000 Antwerpen
/ België

L.C. von Vaupel-Klein

Beetslaan 32 / 3723 DX Bilthoven

René Verhagen

Couperusstraat 21^{2-hoog} / 3532 CX
Utrecht / 030-2934151

Marcel van der Voort

Heerbaan 14 / 5721 LS Asten

Paul Wackers

Katholieke Universiteit Nijmegen / Fa-
culteit der Letteren, Afdeling Neder-
lands / Erasmusplein 1 / 6525 HT
Nijmegen / 024-3615492 / Fax: 024-
3615939

Privé: Hertstraat 39 / 6531 KM Nijme-
gen / 024-3553641

Linda Wilkens

Havikstraat 29bis / 3514 TL Utrecht

Frank Willaert

Universiteit Antwerpen / UFSIA —
Sectie Germaanse Talen / Prinsstraat
13 / Kamer D-120 / B-2018 Ant-
werpen / België / ++32-3-2204256
frank.willaert.f@ufsia.ac.be

Privé: Maria-Henriëttalei 3-4 / 2018
Antwerpen / België

J.H. Winkelman

Schielandweg 20 / 2741 MA Wad-

Aankondiging Internationaal Colloquium

Le cœur, de l'Antiquité au XVIIIe siècle. Physiologie, mystique, images
Colloque international, 15-18 novembre 2000

Université de Lausanne-Dorigny, Ecole de Pharmacie (BEP), Salles 1014-1015. Organisé par: 3e Cycle romand, Universités de Fribourg, Genève et Lausanne; *Micrologus. Nature, Sciences and Medieval Societies*.

Programma:

Mercredi 15 novembre 2000: Théories philosophiques et scientifiques, de l'Antiquité au XVIIe siècle

14.30: AGOSTINO PARAVICINI BAGLIANI, Université de Lausanne: *Introduction*.
ADA NESCHKE, Université de Lausanne: *Le rôle du cœur dans la stabilisation de l'espèce humaine chez Aristote*.

PHILIPPE MUDRY, Université de Lausanne: *Du cœur à la miséricorde. Un parcours antique entre anatomie et philology*.

16.30: JACKIE PIGEAUD, Institut universitaire de France, Rennes: *Cœur organe – cœur métaphore (Antiquité-XVIIe siècle)*.

THOMAS RICKLIN, Université de Fribourg: *Le cœur, soleil du corps: une redécouverte symbolique du XIIIe siècle*.

Jeudi 16 novembre 2000

9.30: GIORGIO STABILE, Università La Sapienza, Roma: *Cuore e cervello: storia di una diarchia tra Medioevo e Età moderna*.

DANIELLE JACQUART, Ecole Pratique des Hautes Etudes, IVe Section, Paris: *Cœur ou cerveau? Les hésitations médiévales sur l'origine de la sensation*.

11. 15: STEFANO CRACOLICI, Dartmouth College, Hanover, New Hampshire (USA): *Furor cordis: il cuore e gli umori infiammabili*.

DOMENICO LAURENZA, Roma: *Ethos e pathos: cuore, carattere e passioni tra scienza e arte in Leonardo nel XV° e XVI° secolo*.

14.45: MICHELA PEREIRA, Università di Siena: *Il cuore dell'alchimia*.

16.30: ERIC HAMRAOUI, Institut d'histoire et de philosophie des sciences et des techniques, Paris I: *L'invention de la pathologie cardiaque au XVIIIe siècle*.
ERIC MARIÉ, EHESS, Paris; Université de médecine traditionnelle chinoise du Jiangxi (Nanchang, RP de Chine): *Cœur et pouls dans la médecine chinoise du IIIe au XVIIe siècle*.

Vendredi 17 novembre 2000: *Mystique, culte, images*.

9.30: MURIELLE GAUDE-FERRAGU, Paris: *Le cœur du Prince: entre culte et désintérêt. Tombeaux et funérailles de cœur dans le royaume de France à la fin du Moyen Âge*.
MICHEL PASTOUREAU, EHESS, Paris: *Héraldique du cœur (XIIe-XVe siècle)*.

11.15: JEAN WIRTH, Université de Genève, ANDREAS BRÄM, Université de Lausanne: *Les origines de l'iconographie du cœur*.

14.45: ELISA CHITI, Università di Siena: *Morte dello spirito e liberazione del cuore in Margherita Porete*.

SILVANA VECCHIO, Università di Ferrara: *Peccatum cordis*.

Poésie et littérature

16.30: MARGARET BRIDGES, Universität Bern: *The Displaced Heart in Medieval English Literature*.

DENIS RENEVEY, Université de Lausanne: *L'imagerie des travaux ménagers dans The Doctrine of the Heart : spiritualité affective et subjectivité*.

Samedi 18 novembre

9.30: ANITA GUERREAU-JALABERT, CNRS, Paris: *Le cœur dans la symbolique courtoise*.

CHRISTOPHER LUCKEN, Université de Genève: 'Chantars ne pot gaire valer si d'ins dal cor no mou le chans'. *Au cœur du grand chant courtois*.

11.30: ARMAND STRUBEL, Université d'Avignon: *Cœur personnifié, réifié, hypostasié*.

SONIA GENTILI, Paris: *Le cœur chez Dante: 'parte dell'anima e del corpo' (Conv., II, vi, 2)*.

Recent verschenen literatuur

- B. van den Abeele, 'De wetenschappen en de geneeskunde buiten het aristotelisme'. In: R. Halleux, C. Opsomer en J. Vandersmissen (ed.), *Geschiedenis van de wetenschappen in België van de Oudheid tot 1815*. Brussel, 1998, 57-70.
- B. Besamusca en G. Sonnemans (ed.), *De crumen diet volc niet eten en mochte. Nederlandse beschouwingen over vertalen tot 1550*. Den Haag, 1999. Vertaalhistorie 6. [Ook interessant voor artes-liefhebbers, omdat het laat zien hoe middeleeuwers over vertalen dachten.]
- H. Brinkman en J. Schenkel (ed.), *Het handschrift Van Hulthem. Hs. Brussel, Koninklijke Bibliotheek van België, 15.589-623*. 2 Dln. Hilversum, 1999.
- W. Crossgrove, 'The Vernacularization of Science, Medicine, and Technology in Late Medieval Europe: Broadening our Perspectives'. In: *Early Science and Medicine* 5 (2000), 47-63.
- V. Fraeters, *Gods gouden thesaurus. Het Middelnederlandse handschrift Wenen, ÖNB, 2372 in de alchemistische traditie*. Leuven, 1999. Antwerpse Studies over Nederlandse Literatuurgeschiedenis 3.
- R.J.G.A.A. Gaspar (ed.), Ambrosius Zeebout, *Tvoyage van Mher Joos van Ghistele*. Hilversum, 1998. Middeleeuwse Studies en Bronnen 58.
- J.G.W. Gispen, 'Oudegyptische medische teksten'. In: *Geschiedenis der Geneeskunde* 6 (1999), 35-42.
- R. Halleux, 'Het antieke erfgoed en de voortleving ervan in de Vroege Middeleeuwen'. In: R. Halleux, C. Opsomer en J. Vandersmissen (ed.), *Geschiedenis van de wetenschappen in België van de Oudheid tot 1815*. Brussel, 1998, 17-26.
- R. Halleux, 'De Lotharingse wiskundeschool en de opkomst van de Arabisch-Latijnse wetenschap in de 11de en de 12de eeuw'. In: R. Halleux, C. Opsomer en J. Vandersmissen (ed.), *Geschiedenis van de wetenschappen in België van de Oudheid tot 1815*. Brussel, 1998, 27-40.
- R. Halleux, C. Opsomer en J. Vandersmissen (ed.), *Geschiedenis van de wetenschappen in België van de Oudheid tot 1815*. Brussel, 1998. [Ook verschenen in het Frans: *Histoire des sciences en Belgique de l'Antiquité à 1815*. Brussel, 1998.]
- M. Hoogvliet, *Mappae mundi: scriptura et pictura. Textes, images et herméneutiques des mappemondes du Moyen Age long (XIIF-XVI siècles)*. Diss. Groningen, 1999.
- R. Jansen-Sieben, 'La médecine sous Philippe le Bon. La médecine et Philippe le Bon'. In: *Sartoniana* 10 (1997), 117-162. [Uitgebreide lijst met *doctores* en chirurgen onder de Bourgondiërs.]

- E. Jorink, *Wetenschap en wereldbeeld in de Gouden Eeuw*. Hilversum, 1999. Zeven Provinciën Reeks 17. [Van belang, omdat het laat zien hoe de ME in dit opzicht doorwerkten in de 17e eeuw.]
- M.E.M. Jungman, in samenw. met J.B. Voorbij, *Repertorium van teksten in het handschrift-Van Hulthem* (Brussel, Kon. bibl. Albert I, 15.589-623). CD-ROM editie. Utrecht, 1999.
- A.Th. Lantink-Ferguson, 'Drie tandwielsystemen voor een maankalender'. In: *Gewina. Tijdschrift voor de Geschiedenis der Geneeskunde, Natuurwetenschappen, Wiskunde en Techniek* 22 (1999), 195-220.
- R. Luff, *Wissensvermittlung im europäischen Mittelalter. «Imago mundi»-Werke und ihre Prologe*. Tübingen, 1999. Texte und Textgeschichte 47.
- S.C. McCluskey, *Astronomies and Cultures in Early Medieval Europe*. Cambridge, 1998.
- A. Moyer, 'The Astronomers' Game. Astrology and University Culture in the Fifteenth and Sixteenth Century'. In: *Early Science and Medicine* 4 (1999), 228-250.
- B.J.P. Salemans, *Building Stemmas with the Computer in a Cladistic, Neo-Lachmannian Way*. Diss. Nijmegen, 2000. [Bespreking: M. Zijlmans, 'Lanseloet heeft digitale stamboom'. In: *Volkskrant*, 19 februari 2000.] [Van belang vanwege inzichten in de tekstgenese van middeleeuwse teksten.]
- J. Schenkel, '...nemende den wille voor de daet ende tdeel voor al'. [Recensie van: R.J.G.A.A. Gaspar (ed.), Ambrosius Zeebout, *Tvoyage van Mher Joos van Ghistele*. Hilversum, 1998. Middeleeuwse Studies en Bronnen 58.] In: *Queeste* 6 (1999), 201-204.
- J. Schenkel, 'Medieval Miscellanies from the Low Countries in Diplomatic Editions'. In: H.T.M. van Vliet (ed.), *Produktion und Kontext*. Tübingen, 1999, 65-75. Beihefte zu Editio.
- J. Vandersmissen en R. Halleux, 'De wetenschappelijke belangstelling, begin 12de - eind 15de eeuw'. In: R. Halleux, C. Opsomer en J. Vandersmissen (ed.), *Geschiedenis van de wetenschappen in België van de Oudheid tot 1815*. Brussel, 1998, 71-84.
- J. Vandersmissen, 'Medieval booklists and library catalogues as indicators of a scientific culture in the Southern Low Countries (early 12th - end 15th century'. In: *Scientiarum Historia* 25 (1999), 3-11.
- G. Verbeke, 'Het Belgisch aristotelisme en de wetenschappen'. In: R. Halleux, C. Opsomer en J. Vandersmissen (ed.), *Geschiedenis van de wetenschappen in België van de Oudheid tot 1815*. Brussel, 1998, 41-56.
- E.A. Zaitsev, 'The Meaning of Early Medieval Geometry. From Euclid and Surveyors' Manuals to Christian Philosophy'. In: *Isis* 90 (1999), 522-553.

- J. Ziegler, 'Practitioners and Saints. Medical Men in Canonization Processes in the Thirteenth to Fifteenth Centuries'. In: *Social History of Medicine* 12 (1999), 191-225.

Van de subgroepen	4
WTMAL. Handschriftelijke context - Leen Veldman	4
WTMAL. Boekbinding - Christiaan Meenen	6
WTMAL. Schied - Jap Jans	8
WTMAL. Pastorieboek - Ben Meijer	9
Aankondiging tweede WTMAL-ruimte - Orlando Le	10
Samenvatting van de subgroepen	11
Levens van de WTMAL	12
Adressen	16
- Adres	14
- Wachter-groep	16
Aankondiging internationaal colloquium	21
Ruimte voor het Bureau	23